

לז"נ זקני ר' אליעזר ב"ר דוד ע"ה

עניני בישול עכו"ם

-א-

איתא בע"ז (לו:): איתא "דכי אתא רב אחא בר אדא א"ר יצחק גזרו על פיתן משום שמנן מאי אולמיה דשמן מפת אלא על פיתן ושמנן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר ועל דבר אחר משום ד"א. "ומבואר דגזירת פת עכו"ם היא משום חתנות. אך לענין בישול עכו"ם נחלקו הראשונים. רש"י על המש' (לה: ד"ה והשלקות) וכן התוס' (לח. ד"ה אלא) כתבו דהיא משום חתנות. אמנם, רש"י על הגמ' (לח. ד"ה מדרבנן) כתב "שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא." והפתחי תשובה (יו"ד סי' קיג סע' א') הביא מהתפארת למשה שכתב דנפק"מ בין שני הטעמים הוא לענין מומר, דמטעם חתנות ליכא למיחש אבל לשמא יאכילנו דבר טמא שפיר איכא למיחש. ועיין במטה יהונתן (יו"ד סי' קיב ד"ה פת עובד כוכבים) שדייק מלשון המחבר (שם סע' א) "פת של עממים עובדי כוכבים" דדוקא בגוי שעובד עבודת כוכבים בפועל גזרו עליו שחששו רק לחתנות, שזה יביא לידי עבודה זרה ממש. ונראה דלפ"ז יש נפק"מ אחרת ביו שני הטעמים, דהיינו גוי שאינו עובד עבודת כוכבים, דמשום חתנות (המביא לידי עבודת כוכבים) ליכא למיחש אבל עדיין יש לחוש לשמא יאכילנו דבר טמא.

עיין בהמשך התוס' (שם) שהביאו דלר"ר אברהם ב"ר דוד בישול עכו"ם מותר כשהוא מבשל בביתו של ישראל ולא הודה לו ר"ת. וע"פ סברא היה אפשר לומר דנחלקו ר' אברהם ור"ת בטעם גזירת בישול עכו"ם, דאם הוא משום חתנות אין לחלק בין בית ישראל למקום אחר, אבל אם החשש הוא משום שמא יאכילנו דבר טמא אפשר דאין צריך לחוש בבית ישראל. ומלשון התוס' מוכח דלא נחלקו בנקודה זו, דבטעם ר"א ב"ר דוד כתבו "אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דבר טמא." אמנם, יש גירסא במרדכי (ס' תת"ל בסוגריים) שהביא דעת ר' אברהם והשמיט טעם חתנות, ולפ"ז אפשר לקיים סברא זו. והיה אפשר לתת עוד נפק"מ לגבי בליעות בכלים, דאם החשש הוא משום חתנות אין לחוש לבליעת כלים דאין שייך קירוב הדעת מטעם הנפלט מן הקדירה, אבל לטעם שמא יאכילנו דבר טמא אפשר שחז"ל אמרו שתבשיל זה הוא נחשב לדבר טמא מדרבנן ויש עליו כל החומרות של דברים טמאים והבליעות אסורים. 1 אמנם, מלשון הרשב"א (תוה"א ב"ג ש"ז צה:): מבואר דמאן דחייש לאסור הכלים חייש מטעם חתנות בלבד, דכתב "ואע"פ שלא אסרו בישוליהן אלא משום גזרת בנותיהן ליכא למימר שאין בגיעוליהן משום חתנות בגופן ממש שא"כ אף אנו נאמר שאין לגזור משום חתנות אלא באוכל בביתו של נכרי ... וטעמא דכל שאסרו חכמים כעין דאורייתא אסרו."

-ב-

בגמ' ובפוסקים יש הרבה היתירים שנאמרו לגבי בישול עכו"ם. בגמ' ע"ז (לח.) איתא דכל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישול עכו"ם. ורש"י (ביצה טז. ד"ה אין בהם) כתב "ועל שנאכל כמו שהוא חי לא גזרו על בשולו דכיון שנאכל כמו שהוא חי אינו בשול דלא אהני מידי." בגמ' מבואר עוד היתר דכל

שאינו עולה על שלחן מלכים אין בו משום בישול עכו"ם. והפרישה (סי' קיג אות ג') הסביר בטעם הדבר דלא גזרו אלא על דבר חשוב.

בגמ' ע"ז (לז): איתא "כמים מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור אף אוכל שלא נשתנה מברייתן ע"י האור." והר"ן (יד: בדפי הרי"ף ד"ה רבי) כתב מזה דכל דבר שלא נשתנה מברייתו ע"י האור אין בו משום בישול עכו"ם. ועיין בש"ך (סי' קיג סק"א) שכתב דאף דיש בזה מחל' ראשונים, יש להקל כהר"ן. בירושלמי (פ"ב ה"ח) איתא "תני ר"ש בן יוחי אוכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגו' מה מים לא נשתנו מברייתן אף כל דבר שלא נשתנה מברייתו התיבון הרי מוטיא ופנקריסין וקובטיות וקליות וחמים שלהן הרי אילו מותרין ניחא כולהון שהן יכולים להישרות לחזור לכמות שהיו." ומבואר דגדר לא נשתנה מברייתו ע"י האור הוא דבר שיכול לשרותו ויחזור לכמות שהיה. והערה"ש (סי' קיג אות ח' ט') הבין שהבבלי חולק וסובר דהגדר הוא השתנות הצורה, דאם לא נשתנה צורתו ע"י האור אין בו משום בישול עכו"ם. [2](#)

ועיין עוד בהמשך הגמ' דמבואר שיש עוד ג' קולות בענין זה: הא' אם העכו"ם לא התכווין לבשל אין בו משום בישול עכו"ם; הב' אם בישל הישראל עד שיעור מאכל בן דרוסאי אין בו משום בישול עכו"ם; והג' בין שהניח עובד כוכבים והפך ישראל בין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים אין בו משום בישול עכו"ם. והוסיף הרשב"א (תוה"ק ב"ג ש"ז צד.) "אף על פי שאמרו שהמליח הרי כרותח של צלי והכבוש הרי הוא כמבושל עו"ג שמלח בשר או דגים או שכבשן מותרים שלא אסרו אלא דבר שנתבשל או נצלה ע"י האור."

-ג-

ויש לחקור בכל היתר והיתר אם הוא בא מדין כללי בכל התורה כולה או אי הוי קולא מיוחדת לגבי דינים אלו. לגבי דבר שנאכל כמות שהוא חי, מהרש"י הנ"ל משמע דכל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישול בכל התורה כולה. ובזה מובן שיטת הרמב"ם (פ"ג מהל' שבת ה"ט) שכתב "המבשל דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור." אבל קשה לומר כן, דהלא מצינו דבשר בחלב בעי בישול אף מה"ת אף דחלב נאכל כמות שהוא חי, ומזה מוכח דיש בישול בדבר שנאכל כמות שהוא חי. ולכן צ"ל דהוא דין מיוחד בבישול עכו"ם.

ולגבי דבר שאינו עולה על שלחן מלכים ודבר שלא נשתנה מברייתו ע"י האור, לא מצינו מושגים אלו במקום אחר וצ"ל שהם דינים מיוחדים בבישול עכו"ם. ולגבי לא התכווין לבשל, אע"פ שלענין שבת הוא ג"כ פטור, מ"מ אין זה מצד הבישול אלא משום שאין חיוב בשבת בדבר שאינו מתכווין. ולפ"ז צ"ל דהוא היתר מיוחד בבישול עכו"ם.

ולגבי כל שהגיע למאכל בן דרוסאי, היה אפשר לומר דהבנת דין זה תלויה במחל' הרשב"א (שבת לט. ד"ה גמ') והרמב"ם (שם), דהרשב"א סבר דכל שהגיע למאכל בן דרוסאי אם בשלו בשבת פטור וברמב"ם משמע דכל שלא נתבשל כל צרכו חייב על בישולו. ולרמב"ם צ"ל דהיתר זה הוא דין מיוחד בבישול עכו"ם. אמנם, לדעת הרשב"א אפשר לומר דיש דין כללי בבישול דכל שהגיע למאכל בן דרוסאי נגמר הבישול, ולכן פטור בשבת ואין בו משום בישול עכו"ם. ועיין ברשב"א (תוה"ק ב"ג ש"ז צג.) שכתב "הניח עו"ג והגיע מחמת מעשיו למאכל בן דרוסאי אף על פי שבא ישראל וגמר בישולו הרי זה אסור לפי שכל שהגיע למאכל בן דרוסאי הרי הוא כמבושל." והרא"ש (פ"ב סי' ל"ב) פסק דאפי' הגיע למאכל בן דרוסאי ע"י העכו"ם, אם נגמר ע"י ישראל מותר. וע"פ דברינו היה אפשר לומר שהרשב"א אזיל לשיטתו,

דהרשב"א סבר דכיון שהגיע למאכל בן דרוסאי, נגמר בישולו ולכן לא מהני בישול ישראל אח"כ. אמנם, אין זה מוכרח דגם הרא"ש (שבת פ"ג סי' י"א) ס"ל דכיון שהגיע למאכל בן דרוסאי אינו חייב על בישולו (ואף דהרא"ש לא כתב כן אלא דרך דחייה, בקיצור פסקי הרא"ש מבואר שסובר כן).

ובנוגע לכבוש ומלוח, אין בישול מה"ת בשבת ע"י מליחה וכבישה (כמבואר ברמב"ם פכ"ב מהל' שבת ה"י) 3 וכן בבשר בחלב אין מליחה וכבישה מה"ת (כמבואר בש"ך יו"ד סי' פז סק"א 4). אולם, בבשר בחלב אינו חייב משום בישול על כבוש ומלוח מפני שבעינין דרך בישול (כמבואר בש"ך הנ"ל), ואפשר דכן הטעם לפטור כבישה ומליחה בשבת. 5 ובבישול עכו"ם יש לדון אם ההיתר בא ממה שאינו דרך בישול או מטעם מיוחד לבישול עכו"ם.

ובנוגע להפך בו ישראל או הניח ישראל, בכיצה (לד.) איתא "תניא אחד מביא את האור ואחד מביא את העצים ואחד שופת את הקדרה ואחד מביא את המים ואחד נותן בתוכו תבלין ואחד מגיס כולן חייבין." ורש"י כתב "כולן חייבין מביא את האור משום מבעיר את הגחלת דכשהוא מוליכה היא מתלבנה מרוח הליכתו ומביא את העצים לאור משום מבעיר שופת קדרה לקמיה מפרש מאי עביד נותן מים ותבלין ומגיס משום מבשל שאף הוא אב מלאכה." והרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ד) כתב "אחד נתן את האור ואחד נתן את העצים ואחד נתן את הקדרה ואחד נתן את המים ואחד נתן את התבלין ובא אחר והגיס כולן חייבים משום מבשל." ומבואר דלכו"ע הגסה (שהוא כהיפוך) והנחה הם חלק מהמעשה בישול דאל"כ אמאי חייב משום בישול ולא נחלקו אלא בהבאת האור וכדו'. ואפשר לפרש ההיתר בבישול עכו"ם, דאע"פ שיש בישול ע"י העכו"ם, ה"ה דיש בישול ע"י ישראל ואי אפשר לאסור דבר שהוא בישול ישראל. אבל אפשר לפרש דמברייתא הנ"ל מוכח דאפי' בהיפוך עכו"ם או הנחת עכו"ם מיקרי בישול עכו"ם אלא שיש קולא מיוחדת בבישול עכו"ם שאם הפך או הניח ישראל אינו אסור משום בישול עכו"ם.

ונראה, דכל ההיתרים דמצינו בבישול עכו"ם ענין אחד הם. דהיינו, שלא גזרו על בישול עכו"ם אא"כ יש תיקון חשוב ע"י העכו"ם. דהיינו, שכל היתר בא מפני שיש חסרון בחשיבות התיקון הנעשה ע"י העכו"ם. ונסביר, דבדבר הנאכל כמות שהוא חי, רש"י כתב הטעם דלא אהני בישולו. וההסבר הוא דכיון דהמאכל נאכל בלי בישול, אין חשיבות כ"כ בבישולו דלא הכשיר את המאכל לאכילה. ובדבר שאינו עולה על שלחן מלכים, ההסבר הוא דכיון דאינו עולה על שלחן מלכים, אין המאכל נחשב למאכל חשוב וממילא אין בבישול העכו"ם תיקון של חשיבות. לגבי דבר שלא נשתנה ע"י האור, כבר הבאנו שיש ב' הבנות בזה. אם נפרש שההיתר הוא בדבר ששורין אותו במים וחוזר לכמות שהיה, י"ל דההיתר הוא שיש חסרון בקיום הבישול וזה לא מיקרי בישול חשוב. ואם נפרש שההיתר הוא שלא נשתנה צורתו ע"י האור, י"ל דהשתנות הצורה הוא חלק חשוב מהמעשה בישול. ולגבי לא נתכוין העכו"ם לבשל, אין ההיתר בא ממה שאין כאן מאכל חשוב דמאי שנא כוונתו בזה, אלא ההיתר בא משום שבלי כוונה יש חסרון במעשה הבישול ואין המעשה מעשה חשוב. וכמו שמצינו שדבר שאינו מתכווין מותר בכל התורה כולה, הוא הדין הכא שבישול בלי כוונה אינו מעשה בישול חשוב. ולגבי בישול ישראל עד מאכל בן דרוסאי (עכ"פ לדעת הרא"ש, דלדעת הרשב"א אפשר שאין אנו צריכים היתר כיון דנגמר בישולו ויתבאר להלן), ההיתר בא מזה שהעכו"ם לא בישל בישול גמור, ולכן אין כאן תיקון חשוב ע"י העכו"ם. וכן י"ל להפך ישראל את הקדירה דאין כאן תיקון חשוב ע"י העכו"ם כיון שלא עשה את כל המעשה. ולפי זה, כל שלא עשה העכו"ם את הכל, אפי' אם הפכו קוף, אין זה בישול עכו"ם. 6 לגבי כבוש ומלוח, כבר בארנו דאין כבישה ומליחה מה"ת בבישול בשבת או בבשר בחלב. אמנם, מצינו שחז"ל גזרו על כבישה ומליחה בשבת 7 כמבואר ברמב"ם (פכ"ב מהל' שבת ה"י). וקשה, דלמה לא אמרינן כל דתקון דרבנן כעין דאורייתא תקון לאסור בישול עכו"ם ע"י כבוש ומלוח. 8 ולפי דברינן אפשר לומר דבלא"ה מותר, דתיקון בלי אש לא חשיב מעשה חשוב. ועל פי דברינן יש להבין ההיתר המובא ברמ"א (סעיף ז') בשם האיסור והיתר (שער מ"ג ה"ט) דאם הדליק ישראל את האש אינו אסור משום בישול עכו"ם, דיש לומר דהא"ה מחשיב את הדלקת האש לחלק ממעשה הבישול. ויש להביא סמך לזה ממה שנזכר לעיל דהמדליק את האש חייב

משום מבשל לדעת הרמב"ם. ומזה רואים שהדלקת האש חשיב כחלק ממעשה הבישול. ואם העכו"ם לא הדליק את האש יש חסרון בחשיבות מעשה הבישול.⁹

אבל עדיין צריכים אנו להסביר המחלוקת בין הרשב"א והרא"ש לגבי בישול עכו"ם עד מאכל בן דרוסאי. הנה כבר נחלקו הרשב"א (תוה"א ב"ג ש"ז צב: ומשמה"ב שם) והרא"ה (בדה"ב שם) לגבי פת עכו"ם דמבואר בגמ' (לה:): שיש הבדל בין פת פלטר לפת בעל הבית. הרשב"א סבר דאם נמצא ביד הפלטר בשעת אפייה מיקרי פת פלטר ואם נמצא ביד בעל הבית בשעת אפייה מיקרי פת בעל הבית. והרא"ה סבר דאזלינן בתר שעת לקיחה, דאם קנאו מיד פלטר מיקרי פת פלטר ואם קנאו מיד בעל הבית מיקרי פת בעל הבית. ונפק"מ למי שאינו זהיר באכילת פת פלטר, אם הפלטר הזמינו לאכול בביתו, לדעת הרשב"א מותר כיון דבשעת אפייה היה פת פלטר ולדעת הרא"ה אסור כיון דלקחו מיד בעל הבית. ועוד נפק"מ אם בעל הבית מכר פתו לפלטר, דלדעת הרשב"א הרי נאסר ולדעת הרא"ה מותר כיון דלקחו מפלטר. והרא"ה כתב סברתו דבעצם כל פת שאפאה עכו"ם מיקרי פת עכו"ם אלא שהתירו לו כשקנאה מיד פלטר. והרשב"א במשמה"ב כתב דפת פלטר אינו כנבילה שהתירו במקום סכנה אלא שלא נאסר מעולם.

ויש להסביר בדבריהם דהרשב"א סבר דפת עכו"ם הוא איסור חפצא ולכן כשנאפה ע"י בעל הבית נאסרה ואין לו היתר ואם נאפה ע"י פלטר אין עליו שם פת עכו"ם ולכן מותר. אמנם, הרא"ה סבר דכל הנאפה ע"י העכו"ם מיקרי פת עכו"ם אלא שיש איסור על הגברא לאוכלו אם קנאו מיד בעל הבית. ולכן לדעת הרשב"א אין אפשרות שהפת יהפך מהיתר לאיסור או איפכא כיון שהוא חפצא של איסור (או שהוא מותר לגמרי). אבל לדעת הרא"ה הפת בעצם מותר, ויש רק איסור גברא לאוכלו, ואז יש אפשרות שיהפך מאיסור להיתר ומהיתר לאיסור ודע דהרא"ה (ב"ג ש"ג צד:): מסכים עם הרא"ה דאפי' הגיע למאב"ד ע"י העכו"ם, מותר אם גמרו ע"י ישראל. ונראה, דהא דנחלקו הרשב"א והרא"ה בבישול עכו"ם עד מאב"ד הוי באותה הנקודה. דאפשר לומר דנחלקו גם לגבי בישול עכו"ם אם הוא איסור גברא או איסור חפצא. לדעת הרשב"א, איסור בישול עכו"ם הוא איסור חפצא ולכן כשבישול העכו"ם את המאכל הרי נאסר. ודעת הרא"ה היא דיש רק איסור גברא לאכול דבר המבושל ע"י עכו"ם. לכן, לדעת הרשב"א משהגיע למאב"ד כבר נאסר, דלמעשה בישולו העכו"ם וכיון שהוא איסור חפצא אי אפשר להתירו. אבל לדעת הרא"ה, אם בישולו העכו"ם עד מאב"ד ובישולו ישראל אח"כ, הרי בשעת גמר בישולו האוכל הוא דבר שנתבשל ע"י ישראל ועכו"ם ביחד ובוזה אין איסור לאכול.

ועל פי זה יש לפרש מחל' בבליעות בבישול עכו"ם, דהנה כבר נחלקו הרשב"א (שם צה:): והרא"ה (צד:). אם צריך לחוש לבליעת כלים שבישלו בהם עכו"ם, דהרשב"א סבר דצריך לחוש והרא"ה סבר דא"צ לחוש. ולכאורה היה נראה לומר דבלי העסבר הנ"ל לא מסתבר לאסור קדירה שבישלו בה עכו"ם אם אין המאכל נאסר עד שיגיע למצטמק ורע לו, דכל הבליעות מתחילה ועד סוף הם בליעות של היתר ולא מסתבר לאסור הכלי מחמת מעט הבליעות שיבעלו בכלי בסוף הבישול כשיגיע למצטמק ורע לו.¹⁰ אבל לדעת הרשב"א, דכיון שהגיע למאכל בן דרוסאי נאסר, שייך לאסור הקדירה מבליעות שיבלעו מכאן ואילך. ולפי סברתינו ניחא, דלדעת הרשב"א המאכל הוא חפצא של איסור ולכן שייך לאסור הקדירה ג"כ. אבל לדעת הרא"ה, המאכל בעצם אינו אסור אלא שיש איסור לאכול ולכן אין שייך לאסור הקדירה.

הרמ"א (סי' קיג סע' ט"ז) כתב "עובד כוכבים שבשל לחולה בשבת מותר למוצאי שבת אפילו לבריא ואין בו משום בישולי עובדי כוכבים דכל כה"ג היכירא איכא", והט"ז (ס"ק ט"ו) השיג עליו וכתב דזהו

שיטת הרא"ה, אבל לרשב"א במשמרת הבית אסור למוצאי שבת אפ"ל לחולה עצמו, ואלו ראו ב"י ורמ"א ספר משמרת הבית לא היו פוסקים להיתר כהרא"ה. והש"ך בנקודות הכסף השיג על הט"ז וכתב "דאפ"י ראו היו פוסקים כן דבשל סופרים הלך אחר המיקל". ויש להסביר דבריהם, דלכאורה דברי הט"ז צודקים דנראה דמחל"ה הרשב"א והרא"ה בזה היא לשיטתם, דהרא"ה סבר שבישול עכו"ם הוא איסור גברא, וכמו שמצינו לגבי פת עכו"ם שבאופנים מסויימים התירו פת עכו"ם (כגון פת פלטר) ה"ה להתירו בישול עכו"ם כשנתבשל בשבת כמבואר ברא"ה שכתב "אף אני אומר שהנכרי שבא לבשל לחולה והוא בשבת בזמן האסור לנו לבשל שלא אסרו משום בישולי נכרים כלל." ונמצא דההיתר הוא היתר בדיני בישול עכו"ם. אבל לדעת הרשב"א, בישול עכו"ם ופת עכו"ם הם איסורי חפצא, ולא מצינו שחכמים התירו החפצא של איסור בשום מקרה. לכן, מה שמותר לחולה לאכול הוא היתר בדיני פקוח נפש שמותר לחולה לאכול בישולי עכו"ם, אבל לבריא או למוצ"ש אסור דאין עוד צורך פקוח נפש. וכיון דפסק המחבר (סי' קיג סע' ט"ז) כהרשב"א בבליעות, צודק הט"ז דהיה צריך לפסוק כן בחולה, ואי אפשר לומר ספק דרבנן לקולא דהא בהא תליא.

ונראה לפרש בדברי הש"ך דהיה לו חשבון אחר במחל"ה זו. דעיין ברשב"א (תוה"א ב"ג ש"ז צ"ה): שכתב "ולענין כלים שבישל בהם הגוי לפנינו דבר שיש בו משום בישולי גוים מסתברא שצריכין הכשר דכל שאסרוהו חכמים פליטתו כמוהו ... וכ"כ הרב בעל התרומות ז"ל אותן פאנדיש של דגים שאפה נכרי כיון שהדגים אסורין משום בישולי נכרים כמו כן העיסה שמבחוץ אסורה דאע"ג דפת התירו והשמנונית של דגים בלוע בו אינו בעין מ"מ קודם שנבלע בעיסה היה אסור ונמצאת העיסה בלועה מאיסור דרבנן". ומבואר מהרשב"א דדין בליעות הכלים תלוי בדין טעם כעיקר ולכן כמו שבעינין ס' בפאנדיש (דאינו בטל ברוב), ה"ה דאם בישל בכלי שנבלע מבישול עכו"ם צריך ס'. וא"כ תמוה מה שפסק הש"ך (סי' קיג ס"ק כ"א) דלמ"ד דמצריך הכשר כלים אם לא הכשיר את כלי ובישל בו הבליעות בטילים ברוב. והפמ"ג (שפתי דעת סי' קיב אות כ"ג) הקשה קושיא אחרת על הש"ך דכתב (סי' קיב ס"ק כ"ג) בשם התורת חטאת (סי' ע"ה סע' ח') דכל בישולי עכו"ם בטילים ברוב בין בלח בין ביבש. והקשה הפמ"ג דהשו"ע (סי' קיג סע' ג') פסק דפאנדיש אסור, וזה משום דבישול עכו"ם בעי ס', וא"כ היאך כתב דבטל ברוב והניחו בצ"ע.

וכדי לתרץ קושיות אלו נראה דבאמת הש"ך לא פסק כהרשב"א אלא כהרא"ה, ורק חשש להחמיר כהרשב"א לכתחילה. ולכן, כלים שנתבשלו בהם בישולי עכו"ם צריכים הכשר לכתחילה, אבל בדיעבד הבליעות בטילים ברוב. ואין לדייק דאם אין רוב כנגד הבליעות אסור דזה כמעט אי אפשר שיהיה תבשיל שאין לו רוב כנגד הקדירה, אלא רק רצה לומר שלכתחילה צריכים הכשר. וא"כ בפאנדיש דעומד כבר בגדר בדיעבד, ה"ה דבטל ברוב דלא אמרינן טעם כעיקר בדיעבד. ובזה ניחא השגת הש"ך בנקודות הכסף, דאף אילו ראה הרמ"א את המשמרת הבית לא היה פוסק כוותיה, דכיון דכבר פסק דיש ביטול ברוב מוכח דפסק כהרא"ה עכ"פ לענין בדיעבד. ולכן אם בישל לחולה, יהיה מותר למוצ"ש, דגם זה מיקרי בדיעבד. וניחא מה שפסק הרמ"א (סי' קיג סע' ט') כהרא"ה לגבי בישול עכו"ם עד מאב"ד ואילו לגבי הכלים (סי' קיג סע' ט"ז) לא השיג כלום על דברי המחבר, דדין מאב"ד הוא נוגע לענין בדיעבד אבל לגבי הכשר כלים המחבר רק דן לענין אם צריכים הכשר וזה ענין של לכתחילה.

1. כך העיר הר' מנחם גנק שליט"א (מסורה חוברת א').

2. במש"כ הערוה"ש שגדר נשתנה מבריתו הוא השתנות הצורה, קשה כדעיר הוא בעצמו שבגמ' משמע דהגבים אסורים משום בישול עכו"ם ומסתמא לא נשתנה צורתן ע"י האור. והערוה"ש הסכים עם

הפוסקים דלמסקנא אין היתר של לא נשתנה מברייתו ע"י האור ולכן לא קשיא ליה מחגבים. אבל לדעת הר"ן, אם לא נימא כהירושלמי (דבזה הערוה"ש העיר דאפילו לדעת הר"ן הבבלי חולק), צריך לתת הגדרה אחרת בזה. ואפשר, שנשתנה היינו השתנות המרקם (טעקסטשור בלע"ז), שאם לא נעשה יותר רכה ע"י האור אין זה שינוי.

3. כן מבואר במשנה ברורה (סי' שכא סקט"ז). אמנם, עיין בפלתי (סי' קה אות ב') שדייק מלשון הרמב"ם דכבישה בשבת אסור מה"ת.

4. ועיין בים של שלמה (חולין פ"ח סי' צ"א) שהביא מקור בגמ' שאין בשר בחלב בכבוש.

5. דכיון דמבשר בחלב ידעינן דאין זה דרך בישול, ממילא אי אפשר לחייבו בשבת דכל שלא כדרכו פטור. והמ"ב הנ"ל כתב דפטור דאין חיוב אלא על תולדות האור.

6. ולפ"ז יש עצה להתיר בישולי נכרים ע"י שעון הנערך ע"י ישראל שיפסיק את האש ויחזור וידליקנו כל כמה דקות, דממ"נ אם נייחס את הפעולה למי שערך את השעון הלוא ישראל ערכו ולא עכו"ם, ואם נחשוב את הדלקת האש לגרמא בעלמא לא גרע מהדלקת קוף, דלמעשה יש חסרון בתיקון ע"י העכו"ם.

7. עיין בילקוט יוסף (ח"י עמ' פ"ו-פ"ט) שהביא מחל' אחרונים אם יש איסור מדרבנן לכבוש או למלוח בשר בחלב.

8. ע' בספר בעקבי הצאן ס' ל"א מש"כ בזה ובפרט אם יש לחלק בין דבר שעיקרו מה"ת לדבר שאין עיקרו מה"ת, דבישול עכו"ם הוי דבר שאין עיקרו מה"ת כמבואר בשו"ע סע' ט"ז.

9. ואפשר דזוהי נקודת המחל' בין המחבר (סי' קיג ס"ס ז') שאסר בכה"ג והרמ"א. שהמחבר לא חישב את הדלקת האש לחלק חשוב ממעשה הבישול (ואפשר שהוא משום דסובר כרש"י דבהבאת האש חייב משום הבערה ולא משום בישול).

10. ויש לדחות סברא זו על פי מה שכתבנו, דאפשר שמתחילת הבישול יש עליו שם בישול עכו"ם אלא שאם הישראל בא ומהפך התבשיל, מתיר את התבשיל לאכילה, ובלי הפוך זה, כל הבליעות מתחילה ועד סוף הן בליעות של בישול עכו"ם. אמנם אינו מסתבר לומר כן דממנ"פ, אם תוך זמן הבישול יש עליו שם בישול עכו"ם של איסור איך יכול ההיפוך אח"כ להתירו, ואם יש עליו שם בישול עכו"ם אלא שהוא של היתר אינו מסתבר לאסור הכלי מפני זה.